

En conclusió els noms (3) i següents deuen venir tots del sentit de turó, i d'un nom pre-romà emparentat amb el menorquí *Toro*, i amb tota la família del cat. *turó* (DECat VIII, 935-45), no sense enllaç amb el curiós nom epítirrènic o semític, que aplega els sentits de 'puig' i 'toro, brau': podríem entendre *Roca Torago* (6) com una formació adjectiva SAXUM TORACUM 'penyal-toro?' (rocassa com un toro).

Veg. també la *Tora* (Goles de l'Ebre), a l'art. *Toro*.
 1 Poblacions, totes conegudes, dels Pallars Sobirà i Jussà. — 2 Molt coneguda la història d'aquell bisbe castellà de la SdUrg., que havent consentit a anar una vegada a Tor i a (A)ós, masegat pel cavall dels traginers que el duïen pels escarpats camins, anava predicant «no más Osos ni más Toros». De llavors ençà alguns plagues dels pobles veïns, els diuen de motiu *tóros* (Farrera, l. c.), però no es pren seriosament. — 3 No recolliríem aquesta absurda identificació, si no l'hagués feta Verdaguer, que li diu *La Tor* (Obres, Bna. 1970, VI, 17): va passar-hi a la vora, en una excursió, i segurament aquest disbarat li ve d'algun saberut capellà d'aquelles valls.

La TOR

Forma apocopada de *torre* (TURRIS) que havia estat la corrent a tot el NE. del Principat i al Rosselló: DECat VIII, 623b33-624a4.

La Tor de Querol, poble i municipi de l'Alta Cerdanya, a la vall de Querol, al SE. del Carlit. PRON. MOD.: *lə tór*, oït allí (Cor. 1928 etc.). DOC. ANT. 983: *ipsa Torr* (Serra, *Pinós i Mat.* III, 90); *Capbreu* del Cartulari de l'Acta C. SdUrg.: *Latorr* (f° 12); 1359: *La Tor* (CoDoACA XII, 86).

La Tor, mas, en el terme de Puig-reig (Cor. 1926).

La Tor de l'Espà, pagesia del terme de Lluçà-Santa Eulàlia (XLVI, 169.48).

Palau-sa-tor, poble i municipi del Baix Empordà, situat a la dreta del Daró, prop de la costa. PRON. MOD.: *pəlaɯsətó*, oït allí per Coromines.

Torlarribera, poble i municipi de l'Alta Ribagorça, al peu del massís del Turbó, pren nom de la ribereta que baixa de Les Viles (E.T.C. II, 130).

Les Tórs, partida del terme de Fontpedrosa (XXIII, 136.4).

[No ve d'això «Toro» o «Tor» aranès: és mala grafia per *det Hòro* 'del Forat' o *det Horn*.] J. F. C.

Tor, V. *Tàrbena Tora* (Ebre), V. *Toro*

TORA

I. Vila de Segarra, a l'extrem Nord-est de la comarca, a la confluència de la Riera de Llanera amb altres, que formen allí el *Riubragós*.

PRON.: *turá*, a Cardona (Casac. 1920); *torá*, a la vila mateixa i a Cabanabona, 1931 (Ll. 28, 206, 220);

i en l'enq. de 1964 (XLVI, 141-144).

MENCIONS ANT. 1035: el comte Ermengol d'Urgell en donar a l'església d'Urgell la meitat que posseeix del terme de Guissona (*Gessona*), li marca afrs. per Or. «in term. *Sanabugia* et *Taltabul* --- deinde jungit se cum termino *Taurani* sive de *Ipsa Acuta* ---» (*MarcaH.*, § 213, c. 1060.6); un text igual el data Rocafort (GGC, p. 412) de 1024: tot deu ser un sol doc. (antedatat per aquest o bé transmès en una altra versió ms.); 1064: «in Com. Urgellitano vel infra term. de *Torano*, in lo. u. d. ipsas *Caseles* --- *Ivo* <r>ra ---» (lleg. a l'arxiu de Sols.); 1069: «in Chomabela --- in *Acuta* et in *Torà* --- et *Clarett* --- et *Torà* ---» (ibid.); 1079: *Thorà* (junt amb *Brufaganyes*) (ibid., i un altre indatat, S. XI, on va junt amb *Vellferosa*); 1163: *Torà* (Villan., *Vi. Lit.* IX, 230.13); 1179: «*Torà* --- Bicret ---» (MiretS., *Templ.*, 325); 1185: *Acutam* de *Torrano*, en una butlla (Kehr, *Papsturk.*, p. 516); 1196: «*Çaguda* de *Torà*» (*Cart. St. Cu.* II, 46) [pertot cit. junt amb *L'Aguda*, avui llogaret agregat a *Torà*, per alt de la vila, on hi havia el fort castell]; 1359: *Torà* (CoDoACA XII, 50).

II. *TORÀ* de *Tost*, llogaret de l'Urgellet, agre. al mun. de Tost (uns 10 k. SO. de la SdUrg.), elevat en la muntanya a l'esq. del Segre.

PRON.: *torá*, a Organyà (1920, Casac.); id. en l'enq. que hi vaig fer el 1957 (xvi, 187-191).

No en tinc MENCIONS ANT. d'atribució segura, però és més probable que es referia a aquest que no al *Torà* I, el *Thorà* citat junt amb *Algar* en un doc. de 1183 del *Cart.* de Tavèrnoles, on hi ha sobretot documents relatius a la vall del Segre (on crec recordar un *Algar*).

En suma, tenim, entre l'un i l'altre, 5 mencions de la forma *Torà*, -ano en el S. XI i 3 en el XII, contra una amb diftong *Taurani* que pot ser la forma etimològica, essent en el document més antic; però és insegur essent un hapax anterior, segons sembla, de pocs anys, als altres (uns 30): ja feia uns dos segles que AU i O s'havien confós en la llengua viva, per tant no és prova suficient que conservi una tradició antiga — i no sigui degut a la consciència que *toro* es deia *taurus* en llatí.

ETIM. Incerta. 1) Ve naturalment la idea d'un derivat post-antropònimic romà, o romànic arcaic, de la sèrie en -ANUM (tipus *Cornellà*), com dóna a entendre M.-Lübke posant-lo en la llista del BDC (XI, 30), seguit per *AlcM*; cf. *Torius* NP bastant isolat, en Schulze, 87. Això topa amb la gran objecció que els noms d'aquesta sèrie vénen quasi tots d'una base en -IANUM (mai sense la -I-, almenys a Catalunya, fora de poquíssimes excepcions, com *Ventolà*, en alguns arcaics celtismes); llavors, si vingués de TAUR- esperaríem un resultat *Torià (cf. *Lluriana*, suburbi de Torelló,¹ *Glorianes*, *Soriana*), tal com hi ha *Tauriac* (en el Gers) (*R. Int. Onom.* XVII, 39) i altres occitans: Skok (§ 313), o *Taurian*, -ano en el Friül (Prati, *RLiR.* XII, 120). Impossibile encara més clarament: si hi havia o originària com *Torius* (Schulze), o en l'hegènic *Thorius*

50

55